

Balio Sruogos laiškas Valerijai Čiurlionytei, 1916-05-09, iš Petrapilio - į Voronežą

Sesutėle Numylėta! / Kodėl, kodėl nuo tavęs iki šiol nieko nėra?..

Sesutėle Numylėta!

Kodėl, kodėl nuo tavęs iki šiol nieko nėra?.. Išvažiavau - ir viskas - tarytum insėdus traukinin jau užmiršai mane... Kodėl, kodėl nuo tavęs nieko nėra?.. Aš tau jau rašiau keturius laiškelius in Maskvą ir vieną in Voronežą. Juk žadėjai rašyti - kodėl gi tokia negera?.. [1]

Esu vienas per dienas ir naktis, per akimirksnius ir amžius, per šventes, iškilmes ir purvinas dienas, esu vienas - cha-cha-cha - o tu mano mirtinojo ilgėjimos negirdi, nejunti?.. Aš klaidžioju kaip pamišęs per purvyną, per gatves, aš slankioju kaip šešėlis, kaip debesis mažutėlis, kaip lapas rudeninis pageltęs, nuvytęs, blaškausiu, sukuosiu sielvartos verpetuose, vėjas pakyla, viesulas sukelia, mirtinu sielos užšalimu dvelkia, - aš kaip lapas pageltęs, nuvytęs, kur vėjas rudeninis nublokš - ten ir krisiu... Per dienas, naktis, akimirksnius ir amžius vienas klajoju - nejuntu nė gyvenimo, nė būtybės, nei saulės, nei džiaugsmo nepažįstu, esu vienas - tai kodėl aš bepročiu būt negaliu?.. Ar ne vis tiek gi kur žengsnį žengt, kurią maldą kalbėti?.. Ar ne vis tiek?..

Vakar ir šandie man turbūt ne taip skauda, kaip iš karto, kaip tuoj atvažiavus Petrapilin. Iš karto manėsi, kaip aš begyvensiu, kaip aš bebūsiu, o dabar juntų - koks nebus gyvenimas - man vis tiek... Žinau, kiek skausmo nebus manyje[,] kiek sielvartos nesuteiks būtybė, kiek žaizdų neužgaus laiko bėgimas[,] - viską iškentėsiu, viską pergalėsiu, viską turėsiu iškentėt... Esu dabar vidujiniai kažkaip pusiau gyvas[,] pusiau miręs, nieko man nebaisu, niekas dabar manęs neužgauna ir niekas netraukia[,] Ateina kartais kažkokios mintys... Jaučiu, kad tuomet stiklinis blizgančiai - miręs žvilgsnis pradeda degti, jaučiu, kad per išbalusį veidą gyvybės banga perbėga, jaučiu, krūtinėj kažkaip jaučiau pasidaro... Susikvatoju karčiai, begėdiškai - ir vėl žvilgsnys sustingęs, ir vėl veidas varinis sutemos šešėliais gąsdina... Nieko tu man nerašai, nieko... Nevertas aš?.. Kodėl gi, o kodėl gi?..

Gyvenu sutemoj. Tamsu. Tamsu. Kažkoks chaosas apsupęs pasaulį. Kažkokie sparnai dieną-naktį kleketuoja-grūmoja, lydi-šarvoja mane beklajojantį...

Buvau nuėjęs porį kartų pas Maniuką. [2] Net lietuvių kalbos lekciją turėjom. Paskui buvau prikalbėjęs eit Lietuvių vakaran. Buvo. Gal ir turi ji viduje ką nors, bet tai žmogysta dar labai ir labai neužaugusi. Sielai nieko ji duoti negali. Tik tas gal gerai, kad pas ją galiu tylėti kiek noriu ir kaip noriu. Kitur ir tos vienintėlės sav liuosybės neturiu. Užtat ir neinu niekur. Be Šilingo[,] [3] kitur niekur[,] niekur nebuvau ir neisiu niekur[,] ir nenoriu. Pradedu gyvent[,] kaip gyvenau pernai vasarą. Namie tyliu, gatvėj tyliu, purvynėj juokiuos... Tik čia šalta, labai šalta - negalima nei „на стрелку“[,] [4] nei in mišką kur norint važiuoti. Sniegas sninga, šaltas šiaurės vėjas siunta. Prisieina daugiausia kambaryje sėdėti, o gatvėje skubėt, skubėt, skubėt... Skubėt per gatvę, skubėt gyventi, skubėti tylėti...

Pas Maniuką irgi negerai jaučiuos. Jaučiu, kad tai žmogus toli-toli nuo manęs, kad kažkaip begaliniai svetimas, kad niekados jokios sielos paslapties jai negalėčiau praverti, nei skaudžiausia žaizda pasiskūsti. Pas ją dar labiau juntų, kad esu vienas... be pastogės...

Kartais pradedu galvoti. Pradedu galvoti[,] kad turiu mokėti vienas gyventi, kad turi taip būti, kad turiu rengties naują gyvenimą tverti (vienu metu ir tylėjimos - rengimos prie gyvenimo)[.] Tada savo esimo pasaulyj neturiu kuo pateisinti. Juk beprotiškai ilgėtis - juk dar maža, чтоб оправдать своё бытиё... [5] Ir ką aš darysiu, kur aš eisiu, jei man šandie vis tiek, jei Mirtis ir Būtybė lygiai mane temasina, jei visas šis begalinis pasaulis - vien beprotiškas kalėjimas! -

Universitatėj padaviau prašymą (be Komiteto žinios)[.] kad duotų biletą užrubežin. Žadėjo jokių kliūčių nestatyti. Paskui reikės tik dar duot gradonačelnikui [6]. Ten kažin ar gausiu. –

Sesule! Būk tokia gera. Rašyk man, rašyk man! Gausiu nuo Tavęs laišką – juk tai bus man iškilmė, juk tai bus man šventė, pinsiu vainikus, dainuosiu.

Laukiu. Be galo laukiu. Juk žinai, kaip apsidžiaugsiu, kai sulauksiu. Rašyk. Rašyk. – Tebūna tau gera ir lengva. Ir gėles, vien gėles dieną ir naktį sapnuokie! Būk gėlynų Karalaitė.

Bučiuoju Tave[.]

Tavo Bolytis

9/V – 16

Kloniokis Močiutei (Voronežo)[.] [7]

KOMENTARAI

- [1] Valerija Čiurlionytė buvo išimylėjusi kitą vaikiną – Joną, studijavusį Maskvoje (Sofijos Čiurlionienės laiškas Valerijai Čiurlionytei, 1915-09 ar 10) (žr. 73 laišką, in: Sofija Kymantaitė-Čiurlionienė, *Raštai*, t. 5: *Laiškai, 1906–1944*, sudarė Danutė Čiurlionytė-Zubovienė, Ramutis Karmalavičius, Dalia Palukaitienė, redagavo Donata Linčiuvienė, Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2011, p. 80–81). Valerija Čiurlionytė rašė, kad Jonas jai artimesnis už Balį Sruogą (Sofijos Čiurlionienės laiškas Valerijai Čiurlionytei, 1916-02-02) (žr. 81 laišką, in: *Ibid.*, p. 90). Galbūt dėl vidinių Valerijos Čiurlionytės išgyvenimų, neramių svarstymų, kuri vaikiną pasirinkti, Balys Sruoga kurį laiką jautėsi atstumtas, vienišas. Sofija Čiurlionienė bandė įkalbėti, kad Valerija Čiurlionytė nepalikėtų Balio Sruogos dėl Jono: „– Atėjo man į galvą – kad su juo [Baliu Sruoga] Tu būtum taip laiminga, kaip aš buvau su Kastyčiu. Tu taip nepaprastai augi – taip plėtojies – kažką taip amžinai gyvą turi savyje – kad ir negalėjo kitaip būti – tik tokia liepsnota, tokia jautri siela turėjo pajusti, – kad jai tai laimė prisiglausti prie tokio žmogaus, kaip Tu. / Jis yra toks jaunas – ir taip dar – matyt – pats savęs nesupranta – nė to, ką jis gali padaryti – kuo gali būti – tik tarytum koks instinktas nurodo – kad čia, o ne kitur reikia ieškoti išganymo. – Jeigu jo talentas auga taip – kaip užsibrėžė pradžioj – tai, žinoma, jis visa pakels – audroj nepalūš – ir „nelaiminga meilė“ duos jam labai daug – bet – kiek-gi kartų daugiau duotų laiminga meilė! / – Žinau, kad nieko tos kalbos nepagelbės – bet kodėl – Vilkuti, – nejaugi jo akyse nematai, kad jis tai Tau žmogus – kaip tik Tau – Tas Tavo sielos nesudrumstų niekad niekuo. – Man rodos, kad Tu skaitai ir juokies pro ašaras. – Manai, kad aš pati turbūt išimylėjau – (gal manytum taip, kad nežinotum – kas manyje daros). / – O Sruogučiu negali nesidžiaugti nei vienas gyvas žmogus – džiaugiuos ir aš – kaip tuo pavasario beržu – už kurį baisiai baugu, kad nepalūžtų – kad koks kirminas neįsiskverbtų. [...] Kaip Tau elgtis su S. – neturiu supratimo. Vis man rodos, kad su laiku Tu prie jo palinksi – tai – ir būkie tuo tarpu geruoju – bet jeigu ne – visai nežinau, kas daryti. – Tu labai klysti manydamas, kad gali jį „pripratint prie Jono“ – dažnai apie tai kalbėdama. Įsiveizdinu sau, kaip tam vaikiščiui turi būti baisiai skaudu. – “ (Sofijos Čiurlionienės laiškas Valerijai Čiurlionytei, 1916-02-02) (žr. 81 laišką, in: *Ibid.*, p. 90–91).
- [2] Marija Grikinytė – inžinieriaus Petro Narutavičiaus pusseserė, Balio Sruogos draugė, kurią jis vadino „Maniuku“. Balys Sruoga ją buvo pradėjęs mokyti lietuvių kalbos, vedžioti į lietuvių vakarus. Vanda Sruogienė liudijo: „Balys man apie tą jaunystės susižavėjimą labai jautriai pasakojo – tai buvusi labai šviesi mergaitė, palikusi jam gilesnį įspūdį“ (Vandos Sruogienės laiškas Algiiui Samulioniui, iš Čikagos – į Vilnių, 1987-02-20, 1r, in: *LLTI TS*).
- [3] Stasys Šilingas (1885–1962), teisininkas, spaudos darbuotojas, Balio Sruogos bičiulis.
- [4] Petrograde Balys Sruoga „[y]pač mėgo (kaip ir A. Blokas) vadinamąją „Strelką“, siaurą į jūrą išokusį žemės rėžį, nuolatinę petrogradiečių pasivaikščiojimų ir poilsio vietą“ (žr. Algis Samulionis, *Balys Sruoga*, Vilnius: Vaga, 1986, p. 58).
- [5] Чтоб оправдать своё бытиё... rus =[Juk beprotiškai ilgėtis – juk] dar maža, kad būtų galima pateisinti savo būtį.

[6] Miesto valdžios pareigūnui, vadovui.

[7] Sofija Kymantaitė-Čiurlionienė. Dvidešimtmetis Balys Sruoga ją, trisdešimties metų moterį, susirašinėjime vadino Močiute. Sofija Čiurlionienė šį jai skirtą įvardijimą įrašė į Baliui Sruogai dedikuotą eilėrašį Mažyčiui: „bet manęs bijoti nereikia - / ir ką aš galiu atleist - / atsiliepk dar - / ir dar - Mažyti - ir augti - / - augti reik - / ir močiutei galima / daug ką pasakyti - ir / dar - ir dar - taip / girdėjau vadinant - taip / ir rašau -“ (Sofijos Čiurlionienės laiškas Valerijai Čiurlionytei, 1916-02-28) (žr. 85 laišką, in: Sofija Kymantaitė-Čiurlionienė, *Raštai, t. 5: Laiškai, 1906-1944*, sudarė Danutė Čiurlionytė-Zubovienė, Ramutis Karmalavičius, Dalia Palukaitienė, redagavo Donata Linčiuvienė, Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2011, p. 96-97).